

“पहिल्या राज्य वित्त आयोगाच्या शिफारशीनुसार राज्यातील गिरिस्थान नगरपरिषदांना विशेष पर्यटन अनुदान” (ले. शि. २२१७ १२१२) या योजनेअंतर्गत सहा नगरपरिषदांना निधी वितरीत करण्याबाबत. रक्कम रु. ४.४० कोटी

महाराष्ट्र शासन
नगर विकास विभाग

शासन निर्णय क्रमांक:- गिरीस्था-२०२४/प्र.क्र.१३३(भाग-५)/अ/नवि-१६ (ई-१०७९८३४)

मंत्रालय, मुंबई-४०० ०३२.

दिनांक :- ०१ जानेवारी, २०२६

संदर्भ :-

- (१) नगर विकास, शासन निर्णय क्रमांक:-विपअ-१०२००१/प्र.क्र.४/नवि-१६, दि. १ डिसेंबर, २००१.
- (२) नगर विकास, शासन पत्र क्रमांक:-संकिर्ण-२०२५/प्र.क्र.१८७/नवि-१६ (ई-१२६३२३६), दि. २६ सप्टेंबर, २०२५.
- (३) नगर विकास, शासन निर्णय क्रमांक:-संकिर्ण-२०२५/प्र.क्र.७६(भाग-३)/नवि-१६, दि. २८ मार्च, २०२५
- (४) नगर विकास, शासन पत्र क्रमांक:-संकिर्ण-२०२५/प्र.क्र.७६(भाग-३)/नवि-१६, दि. ०४ एप्रिल, २०२५.

प्रस्तावना :-

संदर्भाधीन क्र.(१) व (२) येथील शासन निर्णय व पत्रान्वये “पहिल्या राज्य वित्त आयोगाच्या शिफारशीनुसार राज्यातील गिरिस्थान नगरपरिषदांना विशेष पर्यटन अनुदान” या योजनेअंतर्गत विशेष असे पर्यटन विकास अनुदान देण्यात येते. (१) माथेरान नगरपरिषद, जि.रायगड, (२) पाचगणी नगरपरिषद, जि.सातारा, (३) महाबळेश्वर नगरपरिषद, जि.सातारा, (४) पन्हाळा नगरपरिषद, जि.कोल्हापूर, (५) खुलताबाद नगरपरिषद, जि.छत्रपती संभाजीनगर, (६) चिखलदरा नगरपरिषद, जि.अमरावती या सहा गिरिस्थान नगरपरिषदांची स्थानिक लोकसंख्या कमी असली तरी पर्यटकांची सतत वर्दळ लक्षात घेता त्यांची लोकसंख्या इतर संस्थांच्या तुलनेत नेहमीच जास्त असते. ही प्रेक्षणीय स्थळे असल्याने त्यांच्या गरजाही इतरापेक्षा थोड्या वेगळ्या प्रकाराच्या आहेत. राज्य शासनाचे पर्यटनाला महत्व देण्याचे धोरण त्याच बरोबर उत्पन्न वाढीसाठी या संस्थाना फारसा वाव नाही. त्याअनुषंगाने “पहिल्या राज्य वित्त आयोगाच्या शिफारशीनुसार राज्यातील गिरिस्थान नगरपरिषदांना विशेष पर्यटन अनुदान” या योजनेचा निधी (१) माथेरान नगरपरिषद, जि.रायगड, (२) पाचगणी नगरपरिषद, जि.सातारा, (३) महाबळेश्वर नगरपरिषद, जि.सातारा, (४) पन्हाळा नगरपरिषद, जि.कोल्हापूर, (५) खुलताबाद नगरपरिषद, जि.छत्रपती संभाजीनगर, (६) चिखलदरा नगरपरिषद, जि.अमरावती या सहा गिरिस्थान नगरपरिषदांकरिता सन २०२४-२५ या आर्थिक वर्षातील संचालनालयाकडील आहरीत केलेला निधी संबंधित जिल्हाधिकारी यांना वितरीत करण्याची बाब शासनाच्या विचाराधीन होती.

शासन निर्णय :-

“पहिल्या राज्य वित्त आयोगाच्या शिफारशीनुसार राज्यातील गिरिस्थान नगरपरिषदांना विशेष पर्यटन अनुदान” या योजनेंतर्गत (१) माथेरान नगरपरिषद, जि.रायगड, (२) पाचगणी नगरपरिषद, जि.सातारा, (३) महाबळेश्वर नगरपरिषद, जि.सातारा, (४) पन्हाळा नगरपरिषद, जि.कोल्हापूर, (५) खुलताबाद नगरपरिषद, जि.छत्रपती संभाजीनगर, (६) चिखलदरा नगरपरिषद, जि.अमरावती या सहा

गिरीस्थान नगरपरिषदांना सोबत जोडलेल्या विवरणपत्राप्रमाणे एकूण रु. ४.४० कोटी इतका निधी मंजूर करून नगरपरिषद प्रशासन संचालनालय, मुंबई यांच्या स्तरावर आहरीत करण्यात आलेल्या निधीतून संबंधित जिल्हाधिकारी यांना खालील अटी व शर्तीच्या अधीन राहून वितरीत करण्यात येत आहे.

२. संबंधित सहा गिरीस्थान नगरपरिषदांना मंजूर करण्यात आलेल्या अनुदानाच्या मर्यादेत सक्षम प्राधिकाऱ्यांची तांत्रिक व प्रशासकीय मान्यता प्राप्त झाली असल्याची खातरजमा संबंधित जिल्हाधिकारी यांनी करून घ्यावी व तदनंतरच सदर निधी आहरण व संवितरण अधिकारी यांच्याकडे वर्ग करण्यात यावा.

३. सदर प्रकल्पांतर्गतच्या कामांची कार्यान्वयन यंत्रणा संबंधित “नगरपरिषद” राहिल.

४. तांत्रिक मान्यता दिलेल्या प्रत्येक कामाच्या रक्कम रु. १०.०० लक्ष अथवा त्यापेक्षा जास्त किमतीच्या प्रत्येक कामास प्रशासकीय मान्यता प्रदान करण्यात यावी. एखाद्या कामाची तांत्रिक मान्यता कमी किंमतीची (रु.१०.०० लक्ष पेक्षा कमी किंमतीचे काम) असल्यास सदर कामे एकत्रित करून प्रशासकीय मान्यता (Package) प्रदान करण्यात यावी. सदर एकत्रित प्रशासकीय मान्यतेची (Package) ई-निविदा करणे अपेक्षित आहे. प्रत्येक काम ई-निविदेने करणे बंधनकारक असून, प्रशासकीय मान्यतेच्या (Package) रकमेचे पुनश्च: विलगीकरण (Splitting) करून कार्यादेश देणे ही गंभीर अनियमितता समजण्यात येईल व याची जबाबदारी संबंधित जिल्हाधिकारी यांची राहिल.

५. सदर योजनेंतर्गत करण्यात येणारी कामे अन्य कोणत्याही योजनेतून अथवा स्व:उत्पन्नातून होत नाहीत याची खातरजमा जिल्हाधिकारी यांनी करून घ्यावी. कोणत्याही परिस्थितीत कामांची दुरुवृत्ती होणार नाही याची दक्षता जिल्हाधिकारी यांनी घ्यावी.

६. सदर प्रकल्पांतर्गतच्या कामांच्या “ई-निविदा” अंती प्रकल्प खर्च निश्चित करण्यात यावा. सदरचा प्रकल्प खर्च हा तांत्रिक व प्रशासकीय मान्यता देण्यात आलेल्या प्रकल्प खर्चापेक्षा जास्तीचा असल्यास, अशा जास्तीच्या खर्चासाठी कुठल्याही स्वरूपात अतिरिक्त अनुदान शासनाकडून उपलब्ध करून दिले जाणार नाही.

७. “ई-निविदा” अंतीचा प्रकल्प खर्च हा तांत्रिक व प्रशासकीय मान्यता देण्यात आलेल्या प्रकल्प खर्चापेक्षा कमी असल्यास, सदर कमी झालेल्या खर्चाच्या राज्य शासन हिस्स्याची रक्कम शासनास जमा करावी. सदरची जबाबदारी आहरण व संवितरण अधिकारी यांची राहिल. प्रत्येक काम किमान रु.१० लक्ष किंमतीचे राहिल याची दक्षता घेण्यात यावी.

८. जिल्हाधिकारी, यांची जबाबदारी खालीलप्रमाणे राहिल:-

(अ) सदर प्रकल्पांतर्गतची कामे ही सार्वजनिक मालकीच्या ठिकाणीच करावीत, कामाचे स्वरूप सार्वजनिक असावे, तसेच त्यामुळे सर्वसमावेशक नागरिकांच्या प्राथमिक सोयी सुविधांमध्ये भर

पडणार आहे याची पुन्हा खातरजमा करणे व कुठल्याही खाजगी स्वरूपाच्या कामांना मान्यता देण्यात आली नसल्याची खातरजमा करणे.

(ब) सदर प्रकल्पांतर्गतची कामे संबंधित शहराच्या विकास नियंत्रण नियमावली व विकास आराखड्याशी सुसंगत असल्याची खातरजमा करणे.

(क) सदर प्रकल्पांतर्गतच्या कामांना “ई-निविदा” कार्यप्रणालीचा अवलंब करणे बंधनकारक राहिल.याबाबत सार्वजनिक बांधकाम विभाग तसेच शासनाने निर्गमित केलेल्या अद्यावत मार्गदर्शक सूचनांचे काटेकोरपणे पालन करण्यात यावे. “ई-निविदा” कार्यप्रणालीचा अवलंब करण्यात येत असल्याची खातरजमा करणे.

(ड) सदर प्रकल्पांतर्गत उपलब्ध करून दिलेला निधी त्याच उद्दिष्टासाठी खर्च करण्यात येत असल्याचे, काम गुणवत्तेनुसार झाले आहे किंवा कसे तसेच मंजूर कामावरच मंजूर निधी खर्च झाला आहे किंवा कसे हे पाहणे. तसेच दर सहा महिन्यांनी जिल्ह्यांतर्गत या योजनेखाली हाती घेण्यात आलेल्या कामांचा आढावा घेणे.

(इ) सदर प्रकल्पांतर्गतच्या कामावर करण्यात येणाऱ्या खर्चामुळे व निधी आहरीत करण्यामुळे आदर्श आचारसंहितेचा भंग होणार नाही हे पाहणे. अशी बाब असल्यास सदरचा निधी आहरीत करू नये.

(ई) निधी खर्च करताना तो विहित कार्यपद्धती अनुसरून सर्व वित्तीय कायदे व नियमांचे तसेच विहित प्रक्रियेचे अवलंबन करण्यात यावे. निधी खर्च करण्याबाबत वित्त विभागाकडून वेळोवेळी निर्गमित करण्यात आलेल्या शासन निर्णयातील सूचनांचा व वित्तीय अधिकारांच्या मर्यादेत (Financial Power) भंग होणार नाही तसेच, कुठलाही शासन नियम/अधिकाराचा भंग होणार नाही हे पाहणे.

(फ) सदर योजनेंतर्गत करण्यात येणाऱ्या रस्त्यांच्या कामांना इतर कोणत्याही योजनेमधून प्रशासकीय मान्यता देण्यात आलेली नाही अथवा सदरची कामे करण्यात आलेली नाही याची खातरजमा जिल्हाधिकारी यांनी करावी.

(ग) सध्या सुरू असलेल्या पाणीपुरवठा व मलनिस्सारणाच्या प्रकल्पामुळे प्रस्तावित रस्त्यांचे उत्खनन होणार नाही अशाप्रकारे कामांचे नियोजन करावे. प्रस्तावित रस्त्यांच्या ठीकाणांवरील पाणीपुरवठा व मलनिस्सारण प्रकल्पाची कामे पूर्ण झाल्यानंतरच सदर रस्त्यांची कामे होतील याची खातरजमा जिल्हाधिकारी यांनी करावी.

(च) कामाच्या चुकीच्या नियोजनामुळे पाणीपुरवठा व मलनिस्सारणाच्या प्रकल्पामुळे नव्याने करण्यात येणा-या रस्त्यांचे उत्खनन होऊन निधीचा अपव्यय होणार नाही यावर नियंत्रण ठेवण्याची जबाबदारी जिल्हाधिकारी यांची राहिल.

९. कार्यान्वयन यंत्रणेची जबाबदारी खालीलप्रमाणे राहिल:-

(अ) सदर प्रकल्पांतर्गत दुरुस्तीची तथा परिरक्षणाची कामे हाती घेण्यात येत नाहीत हे पाहणे.

(ब) सदर प्रकल्पांतर्गतची कामे सुरू करण्यापुर्वीच्या स्थितीचे व काम झाल्यानंतरच्या कामाचे चित्र (Photograph) काढून ठेवणे व मागणीनुसार सादर करणे.

(क) सदर प्रकल्पांतर्गतच्या कामांचे त्रयस्थ पक्षाकडून लेखापरिक्षण करून घेणे कार्यान्वयन यंत्रणेस बंधनकारक राहिल.

१०. यापुर्वी या योजनेखाली झालेल्या खर्चाबाबतची उपयोगिता प्रमाणपत्रे व सदर शासन निर्णयान्वये उपलब्ध करून दिलेल्या निधीचे उपयोगिता प्रमाणपत्र विहित प्रपत्रात संबंधित नागरी स्थानिक स्वराज्य संस्थेकडून उपलब्ध करून घेऊन, संबंधित महालेखापाल कार्यालयाकडे सादर करण्याची जबाबदारी संबंधित जिल्हाधिकारी यांची राहिल.तसेच, उपयोगिता प्रमाणपत्राची एक प्रत आयुक्त तथा संचालक, नगरपरिषद प्रशासन संचालनालय, वरळी, मुंबई यांचेकडे सादर करावी.

११. सदर निधी वित्त विभाग, शासन निर्णय क्रमांक:-संकीर्ण-१०.०२/प्र.क्र.१२८/अर्थोपाय, दिनांक ६ जून,२००८ मधील तरतुदीप्रमाणे खर्च करणे बंधनकारक राहिल. सदर निधी खर्च करण्याची मुदत संपल्यानंतर आयुक्त तथा संचालक, नगरपरिषद प्रशासन संचालनालय, वरळी, मुंबई यांनी या लेखाशिर्षाखाली सन २०२४-२५ करीता वितरीत करण्यात येणा-या सर्व निधीच्या उपयोगिताचे प्रमाणपत्र प्राप्त करून घ्यावे. सदरची उपयोगिताचे प्रमाणपत्र एकत्रितरीत्या संबंधित महालेखापाल कार्यालयाकडे सादर करून खर्चित व अखर्चित निधीचा अहवाल शासनास सादर करावा.

१२. या शासन निर्णयानुसार वितरीत करण्यात येत असलेल्या निधी करीता संदर्भाधीन क्र. (४) येथील शासन पत्रानुसार तत्कालीन परिस्थितीत निधी आयुक्त तथा संचालक, नगरपरिषद प्रशासन संचालनालयाकडे वर्ग करण्यात आले होते. तथापि, प्रशासकीय सोईकरीता या शासन निर्णयानुसार मंजूर व वितरीत करण्यात येत असलेल्या निधी करीता संबंधित जिल्हाधिकारी यांना नियंत्रक अधिकारी तसेच संबंधित जिल्हा प्रशासन अधिकारी यांना यापुढे आहरण व संवितरण अधिकारी म्हणून घोषित करण्यात येत आहे. सहआयुक्त, नगरपरिषद प्रशासन संचालनालय, मुंबई /सहाय्यक आयुक्त (लेखा), नगरपरिषद प्रशासन संचालनालय, मुंबई यांनी या शासन निर्णयामध्ये नमूद केलेला निधी तात्काळ संबंधित जिल्हाधिकारी/ जिल्हा प्रशासन अधिकारी यांचेकडे सुपुर्द करावा. तसेच संबंधित जिल्हाधिकारी/ जिल्हा प्रशासन अधिकारी यांनी सदरचा निधी संबंधित कार्यान्वयन यंत्रणेस वितरीत करावा.

१३. संदर्भाधीन क्र. (१) येथील शासन निर्णयान्वये “पहिल्या राज्य वित्त आयोगाच्या शिफारशीनुसार राज्यातील गिरीस्थान नगरपरिषदांना विशेष पर्यटन अनुदान” या योजनेस प्रशासकीय मान्यता देण्यात आली असून, सदर शासन निर्णयातील सर्व अटी व शर्ती बंधनकारक राहतील. सदरच्या अटी व शर्तीची पूर्तता झाल्याची व प्रकल्पास सक्षम प्राधिकाऱ्यांची तांत्रिक व प्रशासकीय मान्यता प्राप्त झाल्याची खातरजमा करण्यात यावी.

१४. आहरण व संवितरण अधिकाऱ्याने सदरचे आहरीत करण्यात येणारे अनुदान तात्काळ संबंधितास वितरीत करावे. सदर निधी वित्त विभाग, शासन निर्णय क्रमांक:-संकीर्ण-१०.०२/प्र.क्र.१२८/अर्थोपाय दिनांक ६ जून,२००८ मधील तरतुदीप्रमाणे खर्ची पडेल याची दक्षता

घ्यावी. निधी खर्च करण्याची मुदत संपल्यानंतर अखर्चित निधी संबंधितांनी व्याजासह शासनाच्या खाती तात्काळ जमा करावा.

१५. या शासन निर्णयान्वये निधी वितरीत करावयाच्या नागरी स्थानिक स्वराज्य संस्थांना या लेखाशिर्षाखाली सन २०२३-२४ करिता वितरीत केलेल्या निधीपैकी १००% खर्चाचे विनियोग झाले असल्याची खातरजमा आहरण व संवितरण अधिकारी यांनी करावी व असे उपयोगिता प्रमाणपत्र देयकासोबत जिल्हा कोषागारात सादर करावे.

१६. या लेखाशिर्षाखाली यापूर्वी वितरीत केलेल्या निधीच्या अनुषंगाने लेखापरीक्षण / महालेखापाल यांच्याकडून कोणतेही गंभीर आक्षेप नाहीत याची खातरजमा आहरण व संवितरण अधिकार्याने करावी व गंभीर आक्षेप असल्यास निधी आहरीत करुन नये.

१७. राज्य शासनाकडून मंजूर करण्यात आलेला निधी तात्काळ संबंधित नागरी स्थानिक स्वराज्य संस्था/ कार्यान्वयन यंत्रणा यांना कोणत्याही प्रकारची कपात न करता वितरीत करण्यात यावा.

१८. या शासन निर्णयान्वये निधी वितरीत करावयाच्या नागरी स्थानिक स्वराज्य संस्थांकडे या लेखाशिर्षाखाली यापूर्वी वितरीत केलेला निधी अखर्चित असल्यास, वित्त विभागाचा शासन निर्णय क्रमांक: संकीर्ण-१०१५/प्र.क्र.१८/अर्थोपाय दिनांक २५ ऑगस्ट, २०१५, शासन निर्णय क्रमांक : संकीर्ण-१०.०२/प्र.क्र.१२८/अर्थोपाय दिनांक ६ जून, २००८ व शासन निर्णय क्रमांक : संकीर्ण-१०.२१/प्र.क्र.६३/अर्थोपाय दिनांक २८ ऑक्टोबर, २०२५ अन्वये कार्यवाही करावी.

१९. संदर्भाधीन क्र. (१) ते (४) येथील शासन निर्णयामधील अन्य सर्व अटी व शर्ती लागू राहतील.

२०. सदर शासन निर्णय महाराष्ट्र शासनाच्या www.maharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर उपलब्ध करण्यात आला असून त्याचा सांकेतांक २०२६०१०११३२३२८५९२५ असा आहे. हा शासन निर्णय डिजीटल स्वाक्षरीने साक्षांकित करुन काढण्यात येत आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने,

(सचिन द. सहस्रबुध्दे)
उप सचिव, महाराष्ट्र शासन

प्रत,

१. मा.मुख्यमंत्री महोदयांचे अपर मुख्य सचिव, मंत्रालय, मुंबई.
२. मा. उपमुख्यमंत्री (नगर विकास) महोदयांचे अपर मुख्य सचिव, मंत्रालय, मुंबई.
३. मा उपमुख्यमंत्री (वित्त व नियोजन) महोदयांचे सचिव, मंत्रालय, मुंबई.
४. मा. राज्यमंत्री (नगर विकास) महोदयांचे खाजगी सचिव, मंत्रालय, मुंबई.
५. आयुक्त तथा संचालक, नगरपरिषद प्रशासन संचालनालय, बेलापूर भवन ७ वा मजला, नवी मुंबई - ४०० ६१४.

६. विभागीय आयुक्त, कोकण/ पुणे/ छत्रपती संभाजीनगर/ अमरावती.
७. जिल्हाधिकारी, रायगड/ सातारा/ कोल्हापूर/ छत्रपती संभाजीनगर/ अमरावती.
८. महालेखापाल, महाराष्ट्र-१, मुंबई.
९. महालेखापाल, महाराष्ट्र-२, नागपूर.
१०. अधिदान व लेखा अधिकारी, मुंबई.
११. सह संचालक, लेखा व कोषागारे, संगणक कक्ष, नवीन प्रशासकीय इमारत, मुंबई.
१२. अधिदान व लेखा अधिकारी, मुंबई निवासी लेखा परिक्षा अधिकारी, मुंबई.
१३. सहआयुक्त, नगरपरिषद प्रशासन संचालनालय, नवी मुंबई - ४०० ६१४.
१४. अधिक्षक अभियंता, सार्वजनिक बांधकाम विभाग, रायगड/ सातारा/ कोल्हापूर/ छत्रपती संभाजीनगर/ अमरावती.
१५. जिल्हा प्रशासन अधिकारी/ जिल्हा सह आयुक्त, नगरपालिका प्रशासन, जिल्हाधिकारी कार्यालय, रायगड/ सातारा/ कोल्हापूर/ छत्रपती संभाजीनगर/ अमरावती.
१६. मुख्याधिकारी, माथेरान नगरपरिषद, जि.रायगड / पाचगणी/ महाबळेश्वर नगरपरिषद, जि.सातारा/ पन्हाळा नगरपरिषद, जि.कोल्हापूर/ खुलताबाद नगरपरिषद, जि. छत्रपती संभाजीनगर/ चिखलदरा नगरपरिषद, जि.अमरावती.
१७. वित्त विभाग, व्यय-३/ कोषा प्रशासन-५/अर्थसं-१६/नियोजन विभाग मंत्रालय, मुंबई.
१८. कार्यासन (नवि-४), नगरविकास विभाग, मंत्रालय, मुंबई.
१९. निवड नस्ती (नवि-१६), नगरविकास विभाग, मंत्रालय, मुंबई.

शासन निर्णय क्रमांक:- गिरीस्था-२०२४/प्र.क्र.१३३(भाग-५)/अ/नवि-१६ (ई-१०७९८३४)
दिनांक ०१ जानेवारी, २०२६ सोबतचे विवरणपत्र

(रक्कम रु.)

अ. क्र.	विभाग	जिल्हा	नगरपरिषदेचे नाव	या आदेशान्वये वितरीत करावयाची रक्कम	जिल्हा निहाय एकूण निधी वितरण
१	कोकण	रायगड	माथेरान	७३,३३,३३४/-	७३,३३,३३४/-
२	पुणे	सातारा	पाचगणी	७३,३३,३३४/-	१,४६,६६,६६७/-
३	पुणे	सातारा	महाबळेश्वर	७३,३३,३३३/-	
४	पुणे	कोल्हापूर	पन्हाळा	७३,३३,३३३/-	७३,३३,३३३/-
५	छत्रपती संभाजीनगर	छत्रपती संभाजीनगर	खुलताबाद	७३,३३,३३३/-	७३,३३,३३३/-
६	अमरावती	अमरावती	चिखलदरा	७३,३३,३३३/-	७३,३३,३३३/-
एकूण रक्कम रु.				४,४०,००,०००/-	४,४०,००,०००/-